

УДК 3733.63

Галина Сотська
м. Київ

**ВИСТАВКОВО-ЕКСПОЗИЦІЙНА ПІДГОТОВКА
ЯК КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО
МИСТЕЦТВА**

В статье рассматривается проблема подготовки специалиста художественных дисциплин в высших }"чебных заведениях. Обосновывается значение выставочно-экспозиционной деятельности учителя изобразительного искусства. Автор раскрывает содержание выставочно-экспозиционной подготовки в системе профессиональной подготовки будущего учителя изобразительного искусства.

In the article the problem of preparation of specialist of artistic disciplines is examined in higher educational establishments. The value of exhibition-display activity of teacher of fine art is grounded. An author exposes maintenance of выставочно-display preparation in the system of professional preparation of future teacher of fine art.

Реформування освіти в Україні на засадах гуманізму культуровідповідності вимагає нових підходів до організації професійно-художньої освіти, зокрема у традиційній системі підготовки вчителів образотворчого мистецтва. Перед вітчизняною педагогічною наукою стоять нові завдання, одним із яких є якісна підготовка вчителів мистецьких дисциплін, змістом діяльності яких є «формування і розвиток художньо-естетичної культури підрастаючого покоління засобами різноманітних видів і

жанрів мистецтва» [1,7].

Тому сьогодні пріоритетом для вчителя образотворчого мистецтва має стати не тільки формування художніх знань, умінь та навичок школярів, а й збагачення їхньої емоційно-почуттєвої сфери; формування в них механізму самоорганізації і самореалізації в різних видах творчої діяльності. У зв'язку з цим виникає необхідність у підготовці до виставково-експозиційної роботи майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Варто зазначити, що в цілому дослідженню проблеми професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва завжди приділялась належна увага. Так, теоретичні і методичні аспекти цієї проблеми представлено у доробку вітчизняних учених, педагогів, мистецтвознавців: Є. Ігнат'єва, Д. Кардовського, В. Козлова, С. Ломова, Б. Йєменського, Г. Орловського, М. Ростовцева, П. Чистякова. Засоби оптимізації художньо-педагогічної підготовки студентів вищих навчальних закладів вивчали досліджували: Н. Анісімов, Г. Беда, М. Кириченко, В. Кузін, М. Маслов, Т. Міхова; М. Резниченко, Г. Смірнов, А. Терент'єв та ін. Вивченням проблеми формування творчої спрямованості учителів образотворчого мистецтва та удосконалення їх методичної підготовки займалися С. Дембинський, Т. Комарова, В. Лазар'єв, Л. Любарська, А. Милькова.

Водночас проблема виставково-експозиційної діяльності педагога-художника, розвипоквідповідних знань, умінь та навичок у студентів мистецьких спеціальностей педагогічних університетів залишається поза увагою науковців.

Метою даної статті є розкрити зміст виставково-експозиційної підготовки як компонента професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Визначаючи зміст виставково-експозиційної підготовки, слід зауважити, **що** вона має інтегративний характер "як спорідненість різних елементів знань про особливості розкриття багатоаспектності навколишнього світу, відображення реальності «мовою ліній, барв, звуків, які людина сприймає за допомогою зору, слуху та інших органів чуття» [2, 106].

Як справедливо зауважує Л. Масол, обґрунтовуючи мистецько-культурологічні передумови інтеграції в мистецькій освіті, що «інтеграція сьогодні набуває статусу своєрідного «провідника» ідей гуманітарної методології, яка активно проникає у сферу педагогіки, мистецтва, модернізує її на нелінійних засадах, дозволяє враховувати безліч імовірнісних факторів» [3, 11-12].

Інтегративний характер виставково-експозиційної підготовки зумовлений тим, що у навчально-виховному процесі школи вчитель образотворчого мистецтва нерідко виступає одночасно педагогом-художником, дизайнером, художником-експозиціоністом та екскурсоводом. На практиці це реалізується в організації, оформленні та проведенні виставок.

Загальновідомо, що традиційно **художньою** виставкою називають *тимчасовий або постійно діючий публічний показ творів мистецтва з метою естетичного виховання глядачів*. У нашому випадку процес організації виставок зумовлює оволодіння студентами основними положеннями щодо їх структурування: за рівнями (всесвітні, міжнародні, державні, обласні, місцеві); місцем дії (стаціонарні, пересувні), часом дії (періодичні, річні тощо); статусом учасників (учнівські, дипломні, студійні тощо); кількістю учасників (групові та персональні); видами мистецтв (малярство, графіка, скульптура, декоративно-ужиткове мистецтво тощо); жанрами мистецтв (пейзажний,

портретний тощо); технікою виконання творів (акварельна, темпера, офорт та ін.) [4].

Основним компонентом виставок зазвичай є експозиція (від лат. *expono* - виклад, опис) - систематизоване розміщення експонатів, яке дає глядачеві уявлення про певне коло предметів чи проблем [5]. Мета як постійної, так і тимчасової експозиції - найбільш повне висвітлення усіх експонатів щодо їхньої художньої та наукової цінності.

Проектування та організація виставок охоплює процес студентської (авторської) пропозиції щодо проектування експозиції, де особистість «сама виступає будівельним матеріалом образного ладу експозиції», де «образність надає експозиції не лише виразності, а й багатозначності, коли за проглядною картиною постає безліч смислів, що розкриваються у процесі нескінченного наближення і заглиблення» [6, 103].

Зауважимо, що у процесі виставково-експозиційної підготовки майбутніх вчителів образотворчого мистецтва відбувається синтез теоретичних знань та практичних умінь з рисунку, живопису, композиції, **кольорознавства**, декоративно-ужиткового мистецтва, дизайну, історії мистецтв. Їх застосування надає студентам **можливість** визначити: художньо-функціональну доцільність та конструктивну основу побудови експозиції; композиційне рішення (чергування об'ємів, принципи членування простору); колористичну гаму; доцільність використання декоративних елементів; застосування елементів макетування; зв'язок експозиції з предметно-просторовим середовищем тощо.

Це є базовою основою для здійснення виставково-експозиційної діяльності, що сприяє розумінню сутності художньо-творчого пошуку, формуванню образної уяви, вмінню реалізувати свій творчий задум.

У результаті виставково-експозиційної підготовки вагомим значенням набуває оволодіння студентами практичними експлікаційними вміннями. «Експлікація» (від лат. - тлумачення, пояснення) зумовлює вміння студентів грамотно оформлювати та подавати текстову інформацію про твори та принципи експозиції [7, 54]. Студенти оволодівають мистецтвом поліграфії, а саме: принципами оформлення поліграфічної продукції; графіко-зображальними засобами при викладенні інформації; архітектонікою твору; видами поліграфічних шрифтів; культурою виконання текстової та ілюстративної документації.

Необхідно зауважити, що майбутній фахівець повинен не тільки вміти організувати, оформити виставку, а й уміти перетворити для відвідувача художньо-образне середовище експозиції на унікальний простір культурного спілкування. Керуючись цими міркуваннями, для створення належної атмосфери входження публіки у неповторний світ образів у виставково-експозиційному середовищі для майбутніх фахівців набуває значення оволодіння такими формами комунікацій у процесі екскурсій, як бесіда, диспути, спектаклі тощо [8].

Л. Велика зазначає, що це є стимулом розвитку публічної творчості, що за виразом К.Станіславського [9, 14], ґрунтується на «словесній дії» і є унікальною за своєю природою [8]. Оволодіння студентами вміннями «словесної дії» надають можливість донести до глядача художній образ експозиції, у процесі споглядання якої відвідувача виникає емоційне забарвлення щодо події, поєднане з естетичним переживанням та з почуттям причетності.

Водночас під час організації та проектування виставок та експозицій студенти оволодівають вміннями підбирати музичний супровід до образного ладу експозицій. Як справедливо зауважує Л. Велика, що "цілком вірогідно,

настане час, коли композитори писатимуть музик}' до музейних творів так само як до театральних вистав чи кінофільмів" [8, 93]. Музику можна увявити і намалювати, адже для музиканта і художника однаково важливі композиція, звук, колір, мелодія, лінія, імпровізація, гармонія, тональність, декоративність, поліфонія тощо" [8, 93].

Особливо важливо, що у процесі виставково-експозиційної підготовки не лише реалізується творча активність студента, але й формується самодіяльна особистість, здатна перетворювати самого себе як активного суб'єкта нових відношень до соціальної дійсності.

На підставі зазначеного вище виставково-експозиційну підготовку студентів визначаємо як здатність професійно організувати культурко-мистецькі заходи на будь-якому рівні; вміння проектувати, конструювати та моделювати предметно-просторове середовище; володіння практичними експлікаційними вміннями; опанування комунікаційними формами спілкування; наявність розвиваючого моменту як постійного удосконалювання творчої активності педагога-художника на основі самопізнання та самоконтролю.

Отже, виставково-експозиційна підготовка як компонент професійної підготовки майбутнього вчителя образотворчого мистецтва сприяє формуванню майбутнього фахівця як творчої індивідуальності, який володіє сучасними художніми технологіями, професійно-художньою майстерністю та необхідним потенціалом знань, умінь і навичок, що забезпечать йому успішну організацію, проектування та проведення культурно-мистецьких заходів.

Література

1. *Кантор К.* Социальный функционализм и культура. - Ташкент: Фан, 1990. - 102 с.
2. **Рудницька О.П. Педагогіка:** загальна та мистецька: Нанч. **носіб.** -Тернопіль: Навчальна **книга** - Богдан, 2005. - 360 с.
3. **Масол Л.М. Концепція загальної мистецької освіти.-Мистецтво та освіта.** - 2004. - **Кс 4.** - **С.** 2-5.
4. Українська **Радянська** енциклопедія: В 15 т. - **К.: Головна** редакція УРЕ, 1985. - т. 2. -1.985. - 575 с.
5. Нічкало С.А. Мистецтвознавство: короткий тлумачний словник/ Світлана **Пачкало.-К.: Либідь,** 1999. - 208 с. - Укр. і рею. **мовами.**
6. Андреев Е. Школьное дело в России. Наши общины и специальные школы /Е, Андреев.-СПб., 1892. — 126с.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад, і годов, ред. В.Т. Бусел. - К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. - 1440 с.
5. *Велика Л.П.* Музейне експозиційне мистецтво / Монографія. -- Харків. 2000. -258 с.
9. *Станиславский КС* Мое **гражданское** служение России: **Воспоминания.** Статті Очерки. Речи. Беседы. Из записных книжок. - М.: Правда, 1990. - С. 14.